

Sosyal Hizmetler Akademisi

Sosyal hizmet, bireylerin, ailelerin ve toplumların refahını artırmak ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla insan haklarına dayalı olarak çeşitli müdahaleler ve destekler sunan çok yönlü, disiplinlerarası bir meslektir. Türkiye’de sosyal hizmetin modern anlamda kurumsallaşma ve profesyonelleşme süreci cumhuriyet döneminde başlamıştır. Bu konudaki en önemli gelişme İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD’nin Marshall yardımlarının bir devamı ve Birleşmiş Milletlerin (BM) uluslararası faaliyetlerinin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. 1950’li yıllarda Türkiye’ye gelen BM uzmanlarının sosyal refah ve sosyal hizmetler alanıyla ilgili yaptığı araştırmalar sonucunda hazırladıkları raporlar neticesinde gerekli insan kaynağının yetiştirilmesi için Türkiye’de sosyal hizmetlerle ilgili bir enstitüsü kurulması kararı alınmıştır. Bu kapsamda 12/6/1959 tarih ve 10233 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 7355 sayılı Kanun ile Ankara’da bir Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Kanunun ilk maddesinde *“Sihhat ve içtimai Muavenet Vekâletine bağlı bir Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur.”* ifadesine yer almaktadır. Enstitü (1) Umumi Sosyal Hizmetler, (2) Tıbbi Sosyal Hizmetler, (3) Sosyal Hizmetler Etüd, Dokümantasyon ve İstatistik şubeleri ile (4) Sosyal Hizmetler Akademisi’nden oluşmaktadır. Enstitünün görevleri sekiz alt maddede sıralanmıştır. Buna göre enstitüye sosyal hizmetin amaçlarını, faydalarını ve kapsamını genel kamuoyuna tanıtacak yayınlar yapma ve faaliyetlerde bulunma; dünyada geçerli olan sosyal hizmetler mevzuatını inceleme, bu alandaki teknik, idari ve istatistiksel bilgileri toplama, anketler ve çalışmalar yaparak Türkiye’deki sosyal hizmetler mevzuatının temellerini hazırlama görevleri verilmiştir. Ayrıca bu görevleri yerine getirecek ve bu konulardaki çalışmaları yürütecek sosyal hizmet uzmanları ve sosyal yardımcılarını yetiştirmek amacıyla bir Sosyal Hizmetler Akademisi kurulması görevi de bu enstitüye verilmiştir. Böylece 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı bir Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. Ankara’da kurulan akademi eğitim öğretim faaliyetlerine Sıhhiye Halk Sokak’ta bulunan 5 katlı bir binada başlamıştır.

7355 sayılı Kanun’un 9. maddesinde Sosyal Hizmetler Akademisi’nin sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet yardımcılarını yetiştirmek amacıyla yüksek ve orta seviyede teorik ve pratik sosyal hizmet eğitimi doğrudan veya üniversite aracılığıyla gerçekleştirebileceği, akademiye eğitim alanlara uzmanlık (sosyal hizmet mütehasısı) diploması verileceği ifade edilmektedir. Aynı maddede bu eğitimi akademinin yükseköğretim bölümünün üstleneceği, bunu da bir üniversite bünyesinde fakülte, yüksekokul veya ayrı bir uzmanlık şubesi şeklinde düzenleyebileceği ifade edilmektedir. Akademi bu faaliyetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında iş birliği yaparak gerçekleştirilebilecektir. Bu maddede akademinin orta derecede uzmanlar yetiştirdiği bir bölümünün de olacağı, bu bölümün üç yıl süren bir eğitim programı sunacağı ve sosyal hizmet yardımcısı diploması vereceği bilgisi yer almaktadır. Bu programa, ortaokul, ortaöğretim meslek okulu ve ilk öğretmen okulları mezunları başvurabilecektir. Aynı maddede akademi, sosyal hizmet alanında çalışanları bilimsel seviyeye çıkarmak için çeşitli kurslar düzenlemekle ve kursları bitirenlere sertifika vermekle yetkilendirilmiştir. Kanunda Sosyal Hizmetler Akademisi’ne istihdam edilmek üzere 5. Kadro derecesinde 1 100 Lira maaşla bir müdür; 7. Kadro derecesinde 800 Lira maaşla bir müdür muavini; 5. Kadro derecesine 1 100 Lira maaşla 4 adet, 6. Kadro derecesine 950 Lira maaşla 3 adet, 7. Kadro derecesine 800 Lira maaşla 4 adet olmak üzere toplam 11 öğretmen kadrosu da tahsis edilmiştir.

Akademi ilk öğrencilerini büyük bir özenle seçmiştir. İlk öğrenci alımının gerçekleştiği 1961-1962 eğitim öğretim yılında toplam 341 aday başvuruda bulunmuştur. Adayların Sosyal Hizmetler Akademisi’ne girişleri; (1) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları, (2) lise mezuniyetine sahip olmaları, (3) 30 yaşından büyük olmamaları, (4) fiziksel, duygusal ve zihinsel açıdan alacakları eğitime uygun olmaları, (5) yapılacak olan giriş sınavında başarılı olarak mülakat ekibi

tarafından kabul edilmeleri şeklinde belirlenmiş olan beş temel şarta bağlanmıştır. Adayların kabul işlemleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Buna göre adaylar, ilk aşamada zekâ ve bilgi testlerine tabi tutulmuştur. İlk öğrenci alımında zekâ testi, 2 kat ağırlıklı olarak değerlendirilmiştir. Yapılan zekâ ve bilgi testlerinden en yüksek puanları alan 75 aday akademi bünyesinde oluşturulan bir jüri tarafından mülakata alınmıştır. Mülakat sonucunda toplam 34 öğrenci asil listede yer almış ve akademiye kabule edilmiştir. Asil listede olan 34 öğrenciden biri kaydını yaptırmamıştır. Böylece akademi, ilk eğitim öğretim faaliyetlerine 11'i kız, 22'si erkek olmak üzere toplam 33 öğrenci ile başlamıştır. Başvuran aday sayısı düşünüldüğünde Sosyal Hizmetler Akademisi'ne ilk giriş oranı %10 civarında gerçekleşmiştir. Bu oran aslında akademinin sosyal hizmet eğitime ne kadar özenli ve seçici bir anlayışla başladığının da bir kanıtıdır. İlk dönem öğrencilerinin seçimindeki bu anlayış sonraki yıllarda da devam etmiştir. 1961-1978 yılları arasında toplam 758 öğrenci eğitime kabul edilmiştir. Sosyal Hizmetler Akademisi'nin Hacettepe Üniversitesi'ndeki Sosyal Çalışma Bölümü ile birleştirildiği 1982 yılına kadar 649 öğrenci mezun olmuştur. Bir başka ifadeyle akademi bu süreçte ülkeye yaklaşık 650 sosyal hizmet mütehassısı/uzmanı kazandırmıştır.

Sosyal Hizmetler Akademisi'nin açılış töreni 6 Kasım 1961 tarihinde, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi salonunda dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Prof. Dr. Ragıp Üner'in katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bakan Üner, törende yaptığı konuşmada; akademinin Türkiye'deki sosyal yardım alanındaki gereksinimleri ve hizmetleri karşılayacak uzmanlaşmış elemanların yetişeceği önemli bir bilim kurumu olacağını vurgulamıştır. Bakan Üner, toplantıda akademide verilecek dört yıllık eğitimin Ankara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden gelen öğretim üyeleri tarafından sağlanacağını da açıklamıştır. Ayrıca, eğitimin kalitesini artırmak ve kapsamlı bir öğrenim süreci sunmak amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı ve Ankara Üniversitesi işbirliği ile kurulan bu akademinin, on yıl içinde bir fakülteye dönüştürülerek Ankara Üniversitesi'ne devredileceğinin de altı çizilmiştir. Bu şekilde, Sosyal Hizmetler Akademisi'nin uzun vadede ülkenin sosyal politikalarına ve sosyal hizmet uygulamalarına önemli katkılar sağlayacak bir eğitim kurumu olarak konumlandırılacağı ifade edilmiştir. Açılışta konuşan Sosyal Hizmetler Genel Müdürü Dr. Osman Yaşar da, Türkiye'deki sosyal sorunların çözümünde eğitilmiş profesyonellere duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Akademinin sosyal hizmet programlarını yönetmek, geliştirmek ve gönüllü kuruluşlara destek olmak için uzmanlar yetiştirmeyi amaçladığını dile getirmiştir. Dr. Yaşar, o dönemde eğitilmiş uzmanlar olmamasına rağmen mevcut personelin hizmet içi eğitimler yoluyla eğitilerek ihtiyaçların karşılandığı belirtmiştir. Aynı törende söz alan BM Eğitim Danışmanı Mona Sedky, sosyal hizmet eğitiminin önemine dikkat çekerek, bunu sağlık alanındaki uzmanlaşmaya benzetmiştir. Akademinin öğrenci seçiminden ve açılış törenin yapılan konuşmalar ile ortaya koyulan vizyondan eğitim öğretim faaliyetlerine büyük önem ve ciddiyet vereceği anlaşılmaktadır. Akademinin ilk programında ekonomi, psikoloji, sosyoloji, mevzuat, idare, toplum kalkınması, sosyal antropoloji, toplum organizasyonu, sosyal problemler, sağlık, istatistik, yabancı dil, kişisel çalışma, grup çalışması, pratik çalışmalar ve sosyal hizmet çalışmaları gibi çeşitli dersler yer almıştır. Ders programları zaman içerisinde güncellenmiş ya da değiştirilmiştir. Türkiye'de toplum kalkınması ile ilgili ilk dersler, araştırma ve uygulamalar Sosyal Hizmetler Akademisi tarafından başlatılmıştır. İlk öğrenciler 1963 yılından itibaren yaz stajları kapsamında köylere giderek toplum kalkınması stajlarını gerçekleştirmişlerdir. Eğitimin teorik ve uygulamalı olarak sunulduğu akademide staj uygulamaları dört farklı kategoride gerçekleştirilmiştir. İlk sınıfta sosyal hizmetler ile ilgili kurum ve kuruluşlar, ikinci sınıfta bireysel çalışma, üçüncü sınıfta toplum kalkınması ve son sınıfta da grup çalışması ile ilgili stajlar planlanmıştır. Akademi 1965 yılında gerekli standartları sağlayarak Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği'ne üyelik hakkı kazanmıştır.

Kuruluşunda doğrudan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olan akademi, 1963 yılında 225 sayılı kanunla

kurulan ve söz konusu bakanlığın altında faaliyet gösterecek olan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. Akademinin ilk yıllarında BM eğitim müşavirlerinin yanı sıra Türk-Amerikan Kültürel Mübadele Komisyonu'nun desteğiyle bazı sosyal hizmet profesörleri (ABD'den 6, Hollanda, Pakistan ve Hindistan'dan 1 olmak üzere toplam 9) Türkiye'ye gelerek dersler vermiştir. Bu süreçte Fulbright bursları ile Hollanda ve İngiliz teknik yardım komisyonlarının sağladığı insani ve ekonomik destekler göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmalarla sadece yurt dışından akademisyen transferi gerçekleştirilmemiştir. Sosyal Hizmetler Akademisi'ne kabul edilen öğrencilere ya da akademiden mezun olan öğrencilere yurt dışında eğitim alma veya eğitimlerine devam etmeleri konusunda çeşitli burslar da sağlanmıştır. Bu dönemde konuyla ilgili bir asistanlık yönetmeliği de hazırlanmıştır. Yönetmelik kapsamında 1968 yılından itibaren aralarında Gönül Erkan, Ertan Kahramanoğlu, Erkan Öngel, Beril Tufan, Işıl Bulut, Ferit Berk, Mehmet Yahyagil ve Şener Koçyıldırım gibi sosyal hizmet camiasının önemli isimlerinin yer aldığı çok sayıda akademisyen lisansüstü eğitimi almak üzere yurtdışına gönderilmiştir. Akademinin 1961-1971 yılları arasında çıkardığı *Sosyal Hizmet Dergisi*'nde yurt dışına yapılan ziyaretlerle ilgili haberlerin yer aldığı görülmektedir: *"21 Nisan 1968 Pazar günü, üç arkadaşımızı daha Amerika'ya yolcu ettik. Gönül, Çağlı ve Ertan'ı yolcu edeceğimizi 1967 Aralığından beri biliyorduk. Full Bright'ın 13 aylık imtihanını kazandıkları için..."*. Dergideki bir başka habere göre *"Dünya Sağlık Teşkilatının bursundan faydalanarak Hıfzıssıhha Okulunun Öğretim Üyesi (Sosyal Hizmet Dergisi) yayın kolu başkanımız Sosyal Hizmetler Mütahassısı Enver Oymak ile aynı Okul Öğretim üyesi Dr. Tahsin Öz Sağlık Eğitimi konusunda tetkiklerde bulunmak üzere İsveç, Danimarka, Almanya gezisine çıkmışlar..."*dir. Dergide yer alan haberlerden sosyal hizmet mütahassıslarının yanı sıra, akademi yönetiminin de yurt dışı seyahatleri gerçekleştirdiği bilgisine ulaşılmaktadır. *"Sosyal Hizmetler Akademisi Müdürü Sayın Sema Kut, Avrupa'daki NATO ve diğer Atlantik Topluluğu Müesseselerin tetkikler yapmaya davet edilmiştir. 12 Mayıs 1968 günü başlayan 10 günlük Paris, Brüksel, Batı Berlin ve Ramsten şehirlerini ziyaret etmiştir."*

Akademinin ilk mezunlarından olan Erkin Besin, Erkan Öngel ve Gönül Erkan 1965 yılında akademide araştırma görevlisi olarak göreve başlamışlardır. 1960'lı yılların sonunda akademi mezunlarının büyük bir bölümü başta Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü olmak üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı çeşitli birimlerde ve taşra teşkilatlarında istihdam edilmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde mezunlar artık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi, Sosyal Sigortalar Kurumu, İmar ve İskân Bakanlığı Sosyal Araştırma Dairesi, Adalet Bakanlığı Ankara Çocuk İslahevleri, MEB Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Hıfzıssıhha Okulu, Ankara Üniversitesi Sosyal Servisi, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü gibi çok çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışmaya başlamıştır.

Akademinin Sıhhiye Halk Sokak'tan uzun yıllar eğitim vereceği Keçiören Yerleşkesi'ne taşınması 1972 yılında gerçekleşmiştir. Bu arada Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bir Sosyal Çalışma Yüksekokulu açılmıştır. Üstelik bu okul 1967-68 akademik yılında İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesine bağlı Sosyal Çalışma Bölümü olarak yeniden yapılandırılmıştır. 1982 yılına gelindiğinde kabul edilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Sosyal Hizmetler Akademisi ve Sosyal Çalışma Bölümü birleştirilerek Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı "Sosyal Hizmetler Yüksekokulu" adını almıştır. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu adını alan Sosyal Hizmetler Akademisi'nin değişimi bununla da sınırlı kalmayarak, 2006 yılının Nisan ayında Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Sosyal Hizmet Bölümü olarak yeniden yapılandırılmıştır. Ardından, 2010 yılının Temmuz ayında, 38 yıldır eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü Keçiören Yerleşkesi'nden Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'ne taşınmıştır. Bugün hâlâ Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Sosyal Hizmet Bölümü olarak eğitim öğretim faaliyetlerine

devam etmektedir.

Sonuç olarak Sosyal Hizmetler Akademisi'nin kuruluşu, Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi ve sosyal refah alanında profesyonelleşme yönünde atılan önemli bir adım olmuştur. Akademi, sosyal hizmeti bilimsel bir çerçevede ele alarak bu alandaki uzman ihtiyacını karşılamayı hedeflemiştir. Bakan Üner'in açılışta dile getirdiği, akademinin sosyal hizmet için bir dönüm noktası olduğu vurgusu, devletin bu alana verdiği önemi göstermektedir. Ancak elbette ki bu hedefin uygulamada ne kadar gerçekleştiği, akademik programların etkinliği ve mezunların sahadaki başarıları açısından ele alınmalıdır. Akademinin teorik ve uygulamalı eğitimi birleştiren yapısı, öğrencilere sahada doğrudan deneyim kazandırmayı amaçlamıştır. Bu yaklaşım dönemin koşullarında Türkiye'deki eğitim sistemi açısından son derece vizyoner bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Öte yandan eğitim sürecine ek olarak kırsal alanlarda yapılan stajlar, öğrencilerin yerel sorunlarla yüzleşmesine olanak sağlamıştır. Böylece merkez ile taşra/kırsal arasında köprüler oluşturulmasına ortam hazırlanmıştır. Fakat verilen eğitimin yerel koşullara uygunluğu ve sahada sunulan süpervizyonun yeterliliği değerlendirilmesi gereken önemli hususlardır. Uluslararası işbirlikleri, akademinin küresel standartları yakalama çabasını yansıtmakla birlikte, bu desteğin yerel dinamiklerle uyumu da eleştiriye açıktır. Yabancı uzmanların katkısı kısa vadede önemli olsa da, orta vadede Türkiye'nin kendi sosyal hizmet eğitim altyapısını oluşturması sağlanamamıştır. Bu konudaki ilk gelişmeler 2000'li yıllardan itibaren yaşanmıştır. Bugün gelinen noktada 60'tan fazla üniversitede sosyal hizmet bölümü bulunmakta ve Türkiye'nin pek çok ilinde sosyal hizmet eğitimi verilmektedir.

Bekir GÜZEL

KAYNAKÇA

BAŞCILLAR, Mehmet, Sosyal Hizmetin Önemli Bir Öncüsü: Mary Ellen Richmond. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 39, 2020, s. 151-160.

BUZ, Sema, AYYILDIZ, Ali Artam, "Sosyal Hizmette Toplum Merkezleri", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, C 30, S 1, 2019, s.187-212.

ÇAVUŞOĞLU, Turgay, ÇETİN, Hüsamettin, **Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Kurumsallaşmasında 1945-1970'li Yıllar** (içinde) "Sosyal Çalışma Mesleğinde Kariyer Seçenekleri", (Ed. Emel Yeşilkayalı), Nika Yayınları, Ankara, 2019.

Hacettepe Üniversitesi (t.y.) **Sosyal Hizmet Bölümü Tarihçe** <https://sh.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tarihce-210>, Erişim Tarihi: 17.05.2024.

İYİCİL, Fuat, "Sosyal Hizmet Okulları Ve Öğrenci Seçme İşi", **Sosyal Hizmet**, C 1, S 9, s. 8-10, 1963.

KARATAŞ, Kasım, ERKAN, Gönül, **Türkiye'de Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi** (içinde) "Sosyal Hizmet Sempozyumu 2002, Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, 2005.

KOŞAR, Nesrin, TUFAN, Beril, "Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Tarihçesine Genel Bir Bakış", **Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan Yaşam Boyu Sosyal Hizmet** içinde: Ankara: HÜSHYO Yayını, s. 1-20.

ÖTER, Adem. Sosyal Hizmetler Akademisi ve Toplumsal Kalkınma: Örnek Bir Şahsiyet Havva Oymak, **Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi**, C 3, S 1, s. 66-93, 2022.

ÖTER, Adem. ÇİÇEK, Şefika Eda, "Türkiye'de Sosyal Hizmetin Öncüleri: Sosyal Hizmetler Akademisi Mezunları Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner** Dergisi (100. Yıl Özel Sayısı), C 14, s. 66-90, 2023.

Resmî Gazete, **Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun**, Sayı: 10233, s.21955-21956, 22 Haziran 1959.

SABEV, (t.y.), **Türkiye Sosyal Hizmetler ve Sosyal Çalışma Andizini (Kronolojisi)**, <https://www.sabev.org.tr/turkiye-sosyal-hizmetler-ve-sosyal-calisma-andizini-kronolojisi/>, Erişim Tarihi: 10.05.2024.

Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun (Resmî Gazete ile ilân: 22. VI. 1959 - Sayı: 10233). **Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanakları**, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc041/kanuntbmmc041/kanuntbmmc04107355.pdf, Erişim Tarihi: 07.05.2024.

TOPER, Ferhat, ASLAN, Harun, ÖZPOLAT, Ali, "Türkiye'deki Sosyal Hizmet Kurumlarının Tarihsel Gelişimi", **Journal of History School**, C 62, s. 125-158, 2023.

YALÇIN, Veli, (t.y.). "Türkiye'de Sosyal Hizmetler Akademisi'nin Kurulmasıyla Başlayan Yükseköğretim Zamanında Çıkarılmış İlk Dergi", https://www.sosyalhizmetuzmani.org/sosyal_hizmet_dergileri_2bl.htm, Erişim Tarihi: 07.05.2024.

YAMAN, Ömer Miraç, KARAKULAK Kenan, DAĞLAR, Fatma, **Kavramlar ve Kuramlar Bağlamında Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak**, Açılım Kitap, İstanbul, 2015.

ZASTROW, Charles, **Sosyal Hizmete Giriş**. Nika Yayınları, Ankara, 2013.

17/12/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sosyal-hizmetler-akademisi/?pdf=7594> adresinden erişilmiştir